

Istraživanje o stanju ljudskih prava zatvorenica i maloljetnih počiniteljica u kaznionici i odgojnom zavodu u Požegi

---

Projekt „Temida“ – osnaživanje OCD-a u zaštiti ljudskih prava zatvorenica

- Aktivnost 1.1. (Kvalitativni dio istraživačkog rada)

Projekt „Temida - osnaživanje OCD-a u zaštiti ljudskih prava zatvorenica“ je podržan sa 89,995.48 EUR financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Ova aktivnost omogućena je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Udruge za kreativni socijalni rad i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Metodologija

Svrha i ciljevi istraživanja

Cilj kvalitativnog dijela istraživanja je spoznati specifične mogućnosti i izazove ostvarivanja prava žena u institucionalnoj kaznenoj rehabilitaciji, tijekom izdržavanja kazne zatvora u Republici Hrvatskoj.

Svrha kvalitativnog dijela istraživanja je sagledati perspektivu svih sudionika u procesu rehabilitacije te dati odgovore na pitanja na koji način žene u penalnim ustanovama Republike Hrvatske ostvaruju svoja prava na reproduktivno zdravlje i roditeljstvo te obrazovanje i zapošljavanje nakon izdržavanja kazne zatvora.

U skladu s ciljevima Projekta, postavljeni su sljedeći ciljevi istraživanja:

1. Ispitati koliko žene penalnoj ustanovi Republike Hrvatske poznaju svoja prava.
2. Spoznati specifične izazove u provedbi ovih prava na reproduktivno zdravlje i roditeljstvo žena koje izdržavaju kaznu zatvora.

Kako bi se ostvarili ciljevi, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Kakve su mogućnosti za ostvarivanje prava vezanih za reproduktivno zdravlje i roditeljstvo žena na izdržavanju kaznu zatvora?
2. Kakve su mogućnosti za ostvarivanje prava na obrazovanje i zapošljavanje po izlasku iz penalne ustanove?
3. S kakvim izazovima i preprekama se žene suočavaju u ostvarivanju prava na reproduktivno zdravlje i roditeljstvo tijekom izdržavanje kazne zatvora?
4. S kakvim izazovima i preprekama za ostvarivanje prava na obrazovanje i zapošljavanje po izlasku iz penalne ustanove se suočavaju žene u na izdržavanju kazne zatvora?

Sudionice

Pri odabiru sudionica primijenjena je metoda namjernog uzorka.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 10 punoljetnih ženskih osoba koje su u vrijeme provedbe istraživanja boravile u kaznionici u Požegi. Starost sudionica kretala se u rasponu od 39 do preko 69 godina, pri čemu je 20% bilo starije od 60 godina, 50% u dobi od 40 do 69 godina, te 20% u dobi od 25 do 39 godina.

Obzirom na obrazovni status, 50% sudionica ima završenu srednju stručnu spremu, 20% nema završenu osnovnu školu, 10% ima završenu osnovnu školu, 10% višu stručnu spremu, a 10% visoku stručnu spremu.

Obzirom na etnicitet sudionice su u sljedećim udjelima: 80% Hrvatica, 10% Romkinja i 10% albanske nacionalne pripadnosti.

Što se tiče broja djece, 2 sudionice nemaju djecu, 30% ima dvoje djece, 20% ima sedmero djece, 10% ima četvero djece, 10% ima petero djece i 10% ima jedno dijete.

Radni status prije dolaska u penalnu ustanovu pokazuje kako je 70% sudionica bilo zaposleno, dok 30% nije..

Obzirom na bračni status, 50% sudionica je u braku, dok 50% nije.

Način prikupljanja podataka

Postupak istraživanja odvijao se u kaznionici u Požegi od 8. kolovoza do 10. kolovoza 2023. godine. Za provedbu istraživanja dobivena je suglasnost Ministarstva pravosuđa Uprave za zatvorski sustav, kao i suglasnost za pohranu prikupljenih podataka putem diktafona.

Podaci su prikupljeni metodom polustrukturiranog intervjua. Intervjui su trajali prosječno 45 minuta.

Metoda snimanja intervjua osigurala je naknadno preslušavanje i transkripciju intervjua radi detaljne analize sadržaja. Etički aspekti istraživanja u društvenim znanostima su u potpunosti poštivani tijekom prikupljanja i obrade podataka.

Pitanja su obuhvaćala iskustva, stavove i mišljenja vezana uz vlastite mogućnosti ostvarivanja prava na reproduktivno zdravlje i roditeljstvo te obrazovanje za zapošljavanje po izlasku iz ustanove kao i izazove s kojima su se do sada susrele ili smatraju da će se u budućnosti susresti.

Pristup analizi

Podaci su obrađeni postupcima u literaturi poznatim kao Tematska analiza sadržaja, koja omogućuje deskriptivnu prezentaciju kvalitativnih podataka.

Tematska analiza sadržaja je metodološki pristup koji pruža opisnu prezentaciju prikupljenih kvalitativnih podataka, oblikovanih formom naj sličnijoj onoj koju predstavljaju sudionici istraživanja (Anderson, 2007). Prije same analize, nužna je izrada transkripata intervjua, gdje se zajedničke i slične izjave izdvajaju te grupiraju u smislene skupine ili teme relevantne za odgovore na istraživačka pitanja, a interpretacija je bazirana na sažimanju i strukturiranju podataka s minimalnim izmjenama, kako bi se sačuvao prvobitni sadržaj i kontekst (Anderson, 2007).

Prema Green i suradnicima (2007) sam proces analize predstavlja pronalaženje i organiziranje ključnih informacija nositelja sadržaja i konteksta, sadržanih u minimalno revidiranim podacima. To znači prvu analizu gradiva s ciljem određivanja jedinica kodiranja, odnosno najmanjih dijelova teksta koji će biti analizirani, potom najvećih te smjera analize (Saldana, 2009). Analitički relevantni sadržaji strukturiraju se u tematske cjeline kojima se objašnjavaju spoznaje i odgovori na istraživačka pitanja.

Rezultati

Što se tiče rezultata istraživanja, prikupljeni i obrađeni podaci odgovaraju postavljenim istraživačkim pitanjima. Prvi dio rezultata fokusira se na prava žena zatvorenica u vezi s reproduktivnim zdravljem, uključujući izazove i prepreke s kojima se suočavaju pri ostvarivanju tih prava. Drugi dio rezultata bavi se pravima žena u kontekstu roditeljstva, uključujući izazove i prepreke, zaštitu majčinstva, te načine prevladavanja tih izazova i brige o djeci unutar i izvan kaznionice.

Sve izjave sudionica istraživanja koje potvrđuju dobivene nalaze mogu se pronaći u Prilogu. Kroz kvalitativnu analizu sadržaja, identificirane su dvije teme: reproduktivno zdravlje i

roditeljstvo, a unutar tih tema definirano je osam podtema. Za jasnije praćenje, u Tablici su prikazane sve teme, podteme i odgovarajući kodovi proizašli iz analize sadržaja.

Reproduktivno zdravlje

- **Redoviti i preventivni ginekološki pregledi**
- **Predavanje vezano uz zaštitu od neželjene trudnoće i spolno prenosivih bolesti**
- **Pozitivna iskustva**
- **Nekorištenje prava / bez potreba / zbog srama**
- **Nekorištenje prava / dugo čekanje**

Četiri sudionice navode kako žene na izvršavanju kazne zatvora ostvaruju redovite ginekološke preglede, sve normalnim tokom kao i na slobodi:

„A mislim, što se tiče tih pregleda sve je bilo; mislim redoviti su bili pregledi i sve. Mislim za to nemam riječi zapravo. To je stvarno održano, ono kao i da sam vani.“
(3);

„Ako ja ono, trebam ići ginekologu ne kontrolu, to mi se omogućuje. I ono medicinska sestra me naručuju i ono obavim. Sve ide normalnim tokom, ono kao da sam i vani.“
(4);

„Sve mi baš odmah, sestra mi odmah sve, sve omogućili, ginekološke.“ (6);

“idem, idem, idem da svakih godinu dana me vodilo na kontrole otkad sam operirala taj ce centri.”

(7).

Jedna sudionica navodi kako je obavila preventivni pregled kod ginekologa:

„Eeee... bila sam jednom kod ginekologa jer sam tražila preventivni pregled i bila sam naručena ginekologu.“ (8).

Tri sudionice izvještavaju o nekorištenju navedenog prava zbog starosti, nepostojanja potrebe ili pak zbog neugodnosti:

„Pa čujte ja sam u tim godinama.“ (1);

„Pa mogu se ostvariti, ja osobno nisam tražila zato što meni bude godina dana od kako sam ovdje, prije ulaska u Remetinec prošle godine ja sam to sve lani obavila pa sad eto.“ (5);

„pa nisam bila jer nekako pokušavam ne ić. tu su lanci, ruke, noge bili. Ovaj tako da nisam htjela nigdje ići, Nije mi zbog toga bilo ugodno.“ (9).

2 sudionice govore kako se u kaznionici nedavno održalo predavanje u vezi zaštite od neželjene trudnoće i spolno prenosivih bolesti. Međutim, u predavanje se nisu uključile zbog starosti, nepostojanja potrebe:

„Pa čujte ja sam u tim godinama, ali je sad nedavno je bio seminar... Ja baš nisam u to bila uključena mislim sa 64 godine.“ (1),

„Pa nedavno je bilo neka udruga ja mislim nešto su organizirali predavanje, ali ja se na to nisam odazvala jer sam mislila da je to više za mlade.“ (2).

U odgovoru jedne sudionice uočava se problem dugog čekanja. Sudionica govori kako je zbog tog problema, liječniku išla privatno:

„...rekli su malo duže se čeka, onda sam ja, omogućili su, išla sam privatno, platila sam pa su me odmah za tjedan dana vozili.“ (6).

Roditeljstvo

- **Mogućnosti ostvarivanja roditeljskih prava – telefonski pozivi, video posjete**
- **Prepreke i izazovi u ostvarenju roditeljskih prava – uskrata posjeta, pandemija Covid 19, alternativna skrb za dijete**
- **Zaštita majčinstva – ostvarivanje prava, video kiosk, likovne radionice**
- **Briga o djeci unutar kaznionice**
- **Brigu o djeci izvan kaznionice**

U najvećem broju slučajeva, sudionice navode kako ostvaruju pravo redovitih dječjih posjeta, telefonskih poziva i video posjeta o čemu svjedoče i sljedeće izjave:

„Budući da sam majka, kao ovaj imam pravo da mi se dijete ovaj, svakih tjedan dana na sat vremena u posjetu, kontaktiranje s njim preko videopoziva.“ (4);

„vidim da, dozvoljeno je ženama, imaju dva puta tjedno, mislim imaju te dječje posjete.“ (5);

„Dozvoljene su mi dječje posjete, telefoni...“ (6);

„Da da, možemo imat video pozive i sad su uveli savjetnike.“ (9).

Jedna sudionica boravi s djetetom u kaznionici dok tri sudionice navode kako su primale redovite dječje posjete sve dok nisu ostvarile mogućnost korištenja pogodnosti češćih izlazaka:

„Normalno da smo u kontaktu, dolaze mi u posjet, mislim dolazili su mi u posjete dok nisam imala pogodnost izlaska na vikend i u grad.“ (1);

„Meni nisu trebale te posjete jer sam ja dobila pravo na izlazak vani, kući.“ (2);

„Za sad nekad ja idem vanka. Prije su dolazili.“ (9).

Jedna sudionica govori kako nije u kontaktu sa svojim djetetom, ali ne navodi razloge:

„Ja, nažalost, nisam u kontaktu sa svojom kćeri. Ona živi u Americi, ima 31 godinu.“ (8).

Ipak, ima prepreka i problema. Dvije sudionice ističu problem posjeta. Obzirom da imaju pravo spajanja dvije posjete u jednu od dva sata, praktično je koristiti. Međutim, iz razloga što pravosuđe ne vidi u sustavu da su im posjete spojene, posjete im se prekinu:

„...dozvoljeno je ženama, imaju dva puta tjedno, mislim imaju te dječje posjete, mada i tu se malo događa svašta, imaju pravo spajati, po dva sata da imaju, ne po sat vremena, pa ono, pa tu dolazi do problema, kao savjetnik spoji, pa on to ne vidi u kompjuteru, pravosuđe, pa im se ipak prekine ta posjeta.“ (1);

„Dolaze svaki tjedan, nekad i dva put tjedno, jedino sad par puta, imala sam problema, uskratili su mi dve nadzornice, to ću se žaliti, spaja mi, šta se tiče tretmana je ok, prema meni, mada se isto druge neće, nisu kak treba, prema meni u redu, al i dve nadzornice su, ono uskratili su mi dječje posjete...“ (6).

Izazov je i udaljenost kaznionice od mjesta prebivališta i financiranje putnih troškova.

Tri sudionice navode kako su suočene sa tim problemom. Jedna je sudionica čak odbila primati posjete članova svoje obitelji zbog udaljenosti.

„To je trošak,, to je maltretiranje i tako kad ću ja prije izaći van pa ćemo se vidjeti, ali ja vidim da drugima koji su tu bliže ili koji to hoće da oni nemaju nikakav problem s tim.“ (2);

„Da, da, dolaze mi, ovaj, inače svaki mjesec imam dva do tri puta posjetu. Češće ne mogu imat zato što su moji iz Čakovca, a onda znate da je to dosta daleko.“ (4);

„Da, skupo je.“ (4).

“...ja sam iz Istre konkretno, ja sam njih poštedita ne treba da dolaze, to je dalek put.“ (2)

Jedna sudionica navodi kako je pandemija bolesti Covid 19 znatno utjecala na mogućnosti viđanja sa članovima njezine obitelji. Navodi kako je u tom razdoblju bilo onemogućeno odobravanje uvjetnih otpusta i korištenja pogodnosti:

„Korona je bila nemoguća, katastrofa, i sad da se ne može uzet u obzir recimo prilikom korone pri izdavanju nekih uvjetnih otpusta i to. To se ništa ne računa i sa mi nismo imali tu godinama pravo posjeta. Nismo mogli nikuda. Tko je imao i pogodnost izlaska van nije ih mogao iskoristiti.“ (9).

Jedna sudionica iskazuje zabrinutost glede alternativne skrbi za njezinog sina ukoliko i njezin suprug bude morao na izvršavanje kazne zatvora. Ni ona ni njezin suprug nisu suglasni da skrb o njihovom sinu preuzme udomiteljska obitelj:

„U tome i jest problem, jer mi ne želimo. Ni ja ni suprug nismo suglasni da naše dijete ide tim nekakvim romskim udomiteljima, da ide u njihove ruke ili u nekakvi dom jer bi to strašno psihički utjecalo na malog, a sin je jako vezan za mene i za njega, tako da ne znam kako ćemo to prihvatiti i šta će se u to dijelu riješiti.“ (4)

Jedna sudionica ističe problem kontaktiranja sa djecom i nedostatak zaposlenika:

„I nema dovoljno kontakta, jako dugo treba s obzirom da naš, mi razumijemo da je samo četvero savjetnika zaposleno na nas 100 par komada sad trenutno.“ (10)

Jedna sudionica navodi kako telefonski pozivi traju prekratko, pa stoga ne zna koje bi dijete prvo zvala:

„Pa eto ne znam sad, ja idem na telefon, zvat sebi obitelj i onda ne znam dali bi zvala sina, pošto je najmanji ili bih zvala malu u Pulu i onda me tu ono policija ganja da što prije završim razgovor i onda na kraju, od njih dvoje ne znam kog bi zvala i kog bi čula, tako da sam tu onako variram, tak da ono taj dio mi ne znam...“ (4).

Na posljetku, jedna sudionica navodi kako više ne kontaktira sa svojom djecom zbog odluke centra za socijalnu skrb:

„ja nemam više, imala jesam, ali više nemam ni sa jednim djetetom. Nažalost, eto, tako je kako je Centar odlučio za mene, iako pogrešno odluče za mene.“ (7).

Jedna sudionica još navodi kako bi htjela imati kontakt sa svojom djecom koja su u udomiteljskim obiteljima I pružiti im sve što im je potrebno:

“To mi je najveći problem. Ja bi volila da ja imam kontakte, da oni mene dođe ovdje na posjet, da ja viđam njih, da ja čak upoznam te udomiteljice, da imam kontakte dobro s njima, mislim, ja bih stvarno htjela da oni meni nek ostaju s njima da ja vidim da su oni dobro, da su oni sretni dok ja, normalno, ne nađem sebi život vani, dok ja ne budem se zaposlila da ja mogu njih i dalje pomoć da imaju sve što im treba.” (7).

Iz odgovora na pitanje na koji bi se način mogli savladati navedeni izazovi, izdvaja se odgovor jedne sudionice koja navodi kako bi se trebao omogućiti besplatan prijevoz djece do kaznionice:

“To je nekako više do nekakvih sudova ili ne znam koga da se možda omogućiti besplatan prijevoz djece.“ (9).

Sudionice navode kako se majčinstvo unutar kaznionice štiti na način da je ženama osigurano ostvarenje prava na dječje posjete i video posjete, ali i drugi načini ostvarivanja povezanosti s djecom, poput organizirane likovne radionice na kojima izrađuju poklone i crteže za svoju djecu:

„Ali znam da žene idu na video link, imali smo sad i video kiosk. To je pilot projekt, aaaa, video poziv.“ (1)

„A mislim da dosta, i ovoga, imaju prava na zvanje i na videopozive i.“ (8)

„Imamo likovnu na primjer.“ (6)

„Pa mislim, štiti se maksimalno.“ (3);

„Ne, ne, tu se nema nikakve zapreke.““ (4)

Zatim govore o svojim spoznajama o boravku djece s majkama u instituciji:

„Pa koliko ja znam žene imaju pravo do tri godine biti sa djetetom u onom izdvojenom dijelu.“ (1).

„Znam za jednu djevojčicu koju su svi su joj htjeli kupovat slatkiše, igrati se s njom, pomaziti je. Tu se šetala stalno u krugu. Bila je ljubimica i pravosudnih policajki i zatvorenica i tako.“ (2);

„E to ne znam, bila je jedna mala i svi baš, jedna nadzornica Ruža se zove, sad ne znam kak se preziva, jedna je ono, baš je jako volila, sto put sam je vidjela tu u krug kad smo bili tu da stane, pa se šetala s njom i baš pravosudne sve vole, svi su je volili i žene i nosili su, je, a sad, prošle godine je otišla, bila je s malom tri godine tu.“ (6) “.

“Što se tiče toga sestre su dolazivale, donesivaju sve što treba za dijete, za mene, isto su me gledali I tako da sve, sve.” (7)

„Znam da ima neke žene koje rade na tom odjelu i koje se brinu o djeci da je to isto posao ko i ovo ja što radim.“ (8)

U odgovoru na postavljeno pitanje, jedna sudionica ističe nedovoljnu socijalizaciju djeteta koje boravi sa majkom u kaznionici do treće godine:

„Znam jer sam dobra s curom koja je tu do treće godine djetetove dobi bila s djetetom i dijete je odraslo u zatvoru, tom djetetu je bio ogroman šok izaći u stvarni svijet, vidjeti aute, dućane... Mislim da nije to dobro baš.“ (9).

4 sudionice navode kako su, njihovim odlaskom na izvršavanje kazne zatvora, skrb o njihovoj djeci preuzeli ostali članovi obitelji, od kojih se u najvećem broju navode supružnici te bake i djedovi:

„Znam da je jednu ženu kojoj je dijete kod muževih roditelja.“ (1);

„Pa ovisi, majka se moja brine i suprug.“ (3);

„Da razumijem, trenutno suprug, suprug brine.“ (4);

„Moj muž. I moja mama.“ (6).

U slučajevima kada se majka nalazi na izvršavanju kazne zatvora, uloga centra za socijalnu skrb i udomiteljskih obitelji koje se izdvajaju u sljedećim izjavama sudionice:

„Da, da, tu je po pričama bilo svašta, di socijalna oduzme dijete, i prije 6 mjeseci, vani preuzme deda, baka, šta ja znam, ali to valjda sve ide preko socijalne, najvjerojatnije, znači.“ (1);

„ u udomiteljskoj obitelji u Zagrebu. Sa tom ženom, ja sam se čula, imala video linkove.“ (7).

S ciljem dobivanja dubljeg uvida u razumijevanje prava žena koje izdržavaju kaznu zatvora u vezi s reproduktivnim zdravljem i roditeljstvom, te kako bi se identificirali izazovi i prepreke s kojima se suočavaju pri ostvarivanju tih prava, provedeno je kvalitativno istraživanje. Podaci su prikupljeni putem polustrukturiranih intervjua sa samim ženama zatvorenicama.

Rezultati istraživanja pokazuju da sudionice imaju mogućnost ostvarivanja većine prava koja su povezana s reproduktivnim zdravljem i roditeljstvom. Žene u kaznionici izvješćuju o pravu na redovite ginekološke preglede, no suočavaju se s problemom dugog čekanja. Također, istraživanje otkriva da žene ostvaruju prava na posjete djece, telefonske razgovore i videoposjete. Posebno se ističe pravo majki koje su rodile tijekom izvršavanja kazne da zadrže dijete s njima do treće godine života. Žene koriste različite načine kako bi održale kontakt s djecom i obitelji, no identificirani su izazovi poput uskraćivanja posjeta, problema u protoku informacija, udaljenosti od prebivališta i financijskih izazova, pandemije bolesti Covid-19, alternativne skrbi za djecu te nedostatka kontakta sa djecom i manjka osoblja.

Ograničenja ovog istraživanja uključuju nedostatak suglasnosti za ispitivanje djevojaka u odgojnim ustanovama te mali uzorak od deset žena zatvorenica, što ograničava opću primjenu rezultata na sve žene koje izdržavaju kaznu zatvora, s obzirom na varijacije uvjeta i praksi među različitim zatvorima. Nadalje, sudionice istraživanja možda nisu slobodno iznijele sve aspekte svojih iskustava, a moguća su izobličenja radi zadovoljenja društvenih normi ili očekivanja.

Unatoč identificiranim ograničenjima, ovo istraživanje doprinosi razumijevanju prava žena zatvorenica u vezi s reproduktivnim zdravljem i roditeljstvom, te pruža uvid u izazove s kojima se suočavaju. Osim toga, pruža preporuke za buduća istraživanja, uključujući edukaciju o pravima, poboljšanje komunikacije, mentorstvo i podršku vršnjakinja, s ciljem poboljšanja pristupa i ostvarivanja prava tijekom izdržavanja kazne zatvora.

Rezultati istraživanja ukazuju na pozitivne aspekte u ostvarivanju reproduktivnih prava žena u zatvoru, posebno naglašavajući priznavanje majčinskih prava tijekom izvršavanja kazne zatvora. Identificirani problemi u dostupnosti ginekoloških pregleda, izazovi u posjetama i komunikaciji, te potreba za alternativnom skrbi za djecu pružaju temelj za poboljšanja u praksi. Ovo istraživanje također ima potencijal potaknuti dijalog o potrebama, pravima i izazovima žena u zatvoru, te potaknuti promjene u politikama i praksi.

Obrazovanje za zapošljavanje

- **Bez želje i potreba**
- **Potrebe za osnovnoškolskim obrazovanjem**
- **Potrebe za srednjoškolskom kvalifikacijom**
- **Ostvarene edukacije, tečajevi, samostalno učenje i poučavanje drugih**

Prikupljeni i analizirani podaci u ovom dijelu istraživanja odgovaraju pitanju „Koja prava ostvarujete po pitanju obrazovanja, koje bi Vam pomoglo pri pronalasku zaposlenja nakon izlaska na slobodu?”.

Tri ispitanice sudionice navode kako im obrazovanje unutar kaznionice nije potrebno.

„S obzirom da sam ja u mirovini....” „Nisam ništa tražila, nemam potrebe” (1);

„Da, konkretno meni to ne treba..” (2);

„Pa nije mi potrebno; mislim imam završenu srednju školu, tako da mi nije nikakav tečaj potreban” (3).

Jedna zatvorenica tvrdi da se ostvarivanje prava za obrazovanje poboljšalo u posljednje vrijeme.

„Ja sam tu 3 i pol godine. Zadnjih pola godine se to počelo pokretat nešto unaprijed i kažu da je za to zaslužan naš upravitelj. Svaka čast.” (9)

Također, dvije zatvorenice navode kako su voljne organizirati poučavanje drugih zatvorenica

„Rekle smo sada recimo od 9. mjeseca uvest ćemo, mi osobno šta mi možemo da nismo profesionalno sada onako potkrijepljene da educiramo baš žene, ali Romkinje koje znaju čitat i pisat, zašto ne bi napravile jednu grupu žena koje će makar eto taj neki osnovni dio čitanja i pisanja krenit.” (10);

„Sam da vam velim. Ja sam obučena da učim druge ljude, završila sam professions english i poslali su mi sve certifikate o tome ovamo i htjela sam druge zatvorenice učiti engleski, ne.” (8).

Od obrazovnih programa unutar kaznionice zatvorenice navode pčelarstvo, edukacija za pomoćnog kuhara, mindfulness i tečaj za financije.

„Znači.. Ja sam završila za kuhara. Sad sam upisala pčelarstvo. Svaka edukacija koja je bila ja sam otišla na to.” (9);

„A sad što se tiče školovanja, osnovnog, iskreno ne znam, ja sam išla na onaj mindfulness i to mi je bilo ok, evo sad je to pčelarstvo, znači ti tečajevi neki.” (5);

„Osim ovog kuharstva i pčelarstva, to je do sada je bilo prvo, sad je ovaj tečaj za financije koji je bio i prošle godine i i u principu, mislim, to nije tečaj, to je čisto neakav seminar. Čisto da se malo bolje rukovodit našim financijama, štednje, osnovne.. dobro, ok, ali baš nekakvih doškolovanja bilo bi fantastičano.” (10).

Također, jedna zatvorenica navodi aktivnosti u koje se zatvorenice mogu uključiti te ih smatra nekorisnima za život izvan kaznionice.

„mi imamo aktivnosti plesa, pjevanja, mislim, to su aktivnosti uzora koje su bitne za priredbe nekakve. Gdje je to jedino gdje se mora pokazati da mi kao zajednica nešto radimo. Sport, ples, dramska, sportska koja nije na priredbama i čitalačka. Mislim, to nisu nikakve aktivnosti koje su nama korisne van ovog mjesta, znači..” (10)

Jedna zatvorenica govori kako se samostalno educira čitajući knjige koje se nalaze u kaznionici.

„Ja sam si uzela njemački, pa si učim njemački kad imam vremena, si ponavljam, pa si ponavljam francuski pa sam si uzela knjige na engleskom pa si tak vježbam.” (8)

Druga tema proizlazi iz pitanja “Koji su zazovi i prepreke prilikom ostvarivanja prava na obrazovanje tijekom boravka u kaznionici?”

Tri zatvorenice navode nedostatak osnovnoškolskog obrazovnog programa.

„Skoro sve, znači sve žene koje su nam Romkinje svaka bez osnovne škole. I sve su stvarno zainteresirane za taj dio obaviti, ako ne one se non stop vraćaju tu.” (10)

„Na prošloj kazni sam ja ovdje završila 3 razreda.“ (9)

„A pa sad više nije to moguće. Ja sam već pitala vezano za to. Ali više to kao za nas, koje smo pravomoćno osuđivane, da sad kao to više ne prakticiraju, nema više to. (4)

„Nisu, u Remetincu da, tu nisu, jesu me pitali dal bi htjela, pa možda i bi, tu nisu”(6)

Jedna ispitanica govori o nepostojanju srednjoškolskog obrazovnog programa te organiziranje praktične nastave za određena zanimanja.

„Bilo bi stvarno super kad bi eto te dvije osnovne stvari, znači neakva osnovna škola i srednja, ma bilo koji smjer. Problem je što ovdje ne možemo raditi ni prakse, jer smo di jesmo, znači jedina možda mm srednja škola koja bi se mogla s praksom radit je kuharska, s obzirom da imamo kuhinju u kojoj bi mogle.“ (10)

Također, jedna zatvorenica upućuje na to da postoji malen broj obrazovnih programa unutar kaznionice

„Baš obrazovanje ovako, neke škole, žale se žene da bi voljele završiti, ne znam, više toga možda, neke škole, tako da, tu nisam, ne znam evo.” (4)

Dvije zatvorenice navode nedostatak uključivanja na edukaciju za pomoćnog kuhara.

“Pisala sam se za tečaj, sad sam na tečaju pčelarstva upisana, ali pisala sam se i za tečaj za pomoćnog kuhara. E sad, da li je uopće, ja ne znam da li je neko pokupio taj spisak sa poluotvorenog sam se pisala ja, sa zatvorenog 2 se upisala L. M., tu su Ž. M. i I. T. C. završile taj tečaj i dobile te certifikate. Sad, da li je nama netko uvažio to ili nije, da li će nas netko zvati za taj tečaji ili neće. Ne znam.” (8)

„E to je sad neke cure su se tu sada upisale na taj tečaj za pomoćnog kuhara, koje su već završile taj tečaj, ovdje, dolje u kuhinji, a ja se trenutno nisam mogla uključiti u to jer već 7 mjeseci radim tu gore. “(4)

Prepreka za realiziranje programa učenja engleskog jezika druge zatvorenice, ispitanica navodi nemogućnost pronalaska adekvatnog termina za održavanje.

„To se nikad nije realiziralo. Prvo mi je savjetnik ponudio termin u kojem su dječje posjete, u tom istom prostoru, a onda je došao gospodin A. razgovarati sa mnom dal sam ja ta koja bi držala satove engleskog, nešto sam čak i počela na starom, poluotvorenom, vrlo individualan pristup, dakle, ovisno o predznanju.” (8)

Istraživanje je pružilo uvid u različite perspektive zatvorenica u vezi s ostvarivanjem prava na obrazovanje tijekom boravka u kaznionici, s fokusom na pitanje koristi obrazovanja u kontekstu zapošljavanja nakon izlaska na slobodu.

Jedan od značajnih nalaza je da neke zatvorenice smatraju da im obrazovanje unutar kaznionice nije potrebno, izražavajući nedostatak interesa ili potrebe zbog već završenog osnovnog školovanja ili mirovinskog statusa. Međutim, postoji i pozitivan trend, gdje jedna zatvorenica primjećuje poboljšanje ostvarivanja prava na obrazovanje u posljednje vrijeme, pohvaljujući upravitelja kaznionice.

Nadalje, istraživanje ukazuje na raznolikost obrazovnih programa unutar kaznionice, s naglaskom na pčelarstvo, edukaciju za pomoćnog kuhara, mindfulness, tečajeve za financije i druge. Također, nekoliko zatvorenica pokazuje inicijativu za organizaciju poučavanja drugih zatvorenica u različitim područjima, ukazujući na potrebu za raznovrsnim edukativnim sadržajem.

Nedostatak osnovnoškolskih i srednjoškolskih obrazovnih programa, kao i ograničenja u organiziranju praktične nastave za određena zanimanja, predstavljaju izazove koje su zatvorenice istaknule. Također, primjećuje se nezadovoljstvo zbog malog broja obrazovnih programa unutar kaznionice.

Prepreke u ostvarivanju prava na obrazovanje uključuju nedostatak uključivanja na određene tečajeve, poput edukacije za pomoćnog kuhara, i nemogućnost pronalaska adekvatnih termina za održavanje nastave, kao što je slučaj s učenjem engleskog jezika.

U konačnici, rezultati istraživanja sugeriraju potrebu za poboljšanjem dostupnosti obrazovnih programa unutar kaznionica, uzimajući u obzir individualne potrebe i interese zatvorenica, kako bi se podržao njihov potencijalni reintegracijski proces i olakšao pristup zapošljavanju nakon puštanja na slobodu.

Bitno je napomenuti kako takvi programi obrazovanja i razvoja ne zahtijevaju nužno stalno provođenje, već se prilagođavaju potrebama zatvorenika. To je njihova prednost, ali i nedostatak. Treba uzeti u obzir i mogućnost virtualnog provođenja nastave. Cilj je omogućiti zainteresiranim zatvorenicima sudjelovanje u tim programima prema njihovim potrebama, stvarajući priliku za osobni razvoj i usvajanje vještina koje će njima i njihovoj djeci u konačnici pomoći u suočavanju sa specifičnim izazovima života na slobodi te unaprediti kvalitetu života.

Ovo istraživanje omogućava široj javnosti i donositeljima odluka uvid u stvarnost života žena u kaznionici iz njihove perspektive, potičući time dijalog o njihovim potrebama, pravima i izazovima tijekom izvršavanja kazne zatvora. Osim toga, istraživanje ima potencijal potaknuti promjene u politikama i praksi. Ono može poslužiti kao poticaj za buduća istraživanja usmjerena na specifične aspekte identificirane u ovom istraživanju te kao temelj za razvoj intervencija i programa podrške. Konačno, značaj ovog istraživanja leži u njegovoj sposobnosti pružanja korisnih informacija i preporuka koje mogu doprinijeti poboljšanju životnih uvjeta, prava i dobrobiti žena u kaznionici, kao i boljem razumijevanju specifičnih izazova s kojima se suočavaju.

Na temelju prikupljenih informacija, s ciljem unaprjeđenja razumijevanja prava žena zatvorenica, formulirane su sljedeće preporuke:

1. Edukacija o pravima tijekom izdržavanja kazne zatvora: Organiziranje redovitih edukativnih programa unutar zatvorskog sustava s namjerom pružanja sveobuhvatnog razumijevanja prava žena zatvorenica, posebno onih vezanih uz reproduktivno zdravlje, roditeljstvo i obrazovanje za zapošljavanje. Svaka edukacija bi trebala biti pristupačna, jasna i prilagođena specifičnim potrebama zatvorenica.

2. Poboljšanje komunikacije i informiranja: Razvoj učinkovitijih mehanizama komunikacije unutar zatvorskog sustava kako bi se smanjilo vrijeme čekanja na ginekološke preglede i ostvarivanje mogućnosti obrazovanja. Povećanje transparentnosti i dostupnosti informacija može pomoći ženama da bolje razumiju svoja prava i kako ih ostvariti.
3. Mentorstvo i podrška vršnjakinja: Uvođenje programa mentorstva unutar zatvorskog sustava u kojem iskusnije žene zatvorenice koje su prošle kroz edukativne programe pružaju podršku i informacije novopridošlim zatvorenicama. Ova vrsta podrške olakšala bi prijenos znanja i iskustava te osigurala kontinuiranu edukaciju o sveukupnim pravima žena zatvorenica na praktičan i osoban način.

Ove preporuke imaju za cilj jačanje svijesti i podrške ženama zatvorenica, s potencijalom poboljšanja njihovog pristupa i ostvarivanja prava tijekom izdržavanja kazne zatvora. Implementacija takvih mjera mogla bi pridonijeti humanizaciji zatvorskih sustava i pružanju veće pravne zaštite ženama unutar tih okvira.

Na temelju prikupljenih podataka, preporuke za buduća istraživanja obuhvaćaju:

1. Kontinuirano praćenje pristupa reproduktivnom zdravlju: Analiza načina ostvarivanja prava na reproduktivno zdravlje žena zatvorenica, posebno s naglaskom na pristupu kontracepciji, pobačaju, prenatalnoj i postnatalnoj skrbi te edukaciji o reproduktivnom zdravlju.
2. Kontinuirano praćenje mogućnostima ostvarivanja prava na obiteljski život u zatvorskim uvjetima: Istraživanje poštivanja prava na obiteljski život žena zatvorenica, uključujući pravo na kontakt s djecom, partnerima i obitelji. Razmatranje utjecaja ovih prava na emocionalno blagostanje žena zatvorenica.
3. Osmišljavanje i osiguravanje održivog modela osnovnoškolskog i srednjoškolskog stupnja obrazovanja, prekvalifikacije, ali i cjeloživotnog obrazovanja za stjecanje vještina za zapošljavanje bez obzira na mali broj žena učesnica.

U budućim istraživanjima, potrebno je obratiti pozornost na:

1. Povećanje reprezentativnosti uzorka: Težnja uključivanju raznovrsnijih skupina žena zatvorenica, s većim brojem sudionica i obuhvatom različitih tipova zatvorskih institucija kako bi se postigla šira perspektiva i osiguralo da rezultati odražavaju različite životne situacije žena zatvorenica.
2. Dugotrajno promatranje: Razvoj istraživanja koje prati sudionice kroz dulje vremensko razdoblje nakon izlaska iz zatvora. To bi omogućilo bolje razumijevanje dugoročnih izazova i promjena u ostvarivanju prava žena zatvorenica.
3. Kombinacija metoda prikupljanja podataka: Integracija retrospektivnih podataka s drugim metodama, poput intervjuiranja, anketa, analiza slučaja i drugih. Kombinacija različitih metoda prikupljanja podataka može doprinijeti dubljem razumijevanju životnih priča i iskustava žena zatvorenica.
4. Primjena više perspektiva: Osim iskaza samih zatvorenica, buduća istraživanja trebala bi uključivati perspektive osoblja u zatvoru, stručnjaka za ljudska prava, aktivista i drugih relevantnih dionika. Višestruki pogledi mogu pridonijeti boljem razumijevanju kompleksnosti života u zatvoru i pružiti dublji uvid u specifične izazove i potrebe žena.